

DOI: 10.22559/folklor.393

folklor/edebiyat, cilt:25, sayı:97, 2019/1

Türkiye Türkçesi Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler Bakımından Batı Trakya Türk Ağızları

Western Thrace Turkish Dialects in Terms of Features
Defining the Main Accent Groups of Turkish in Turkey

Muharrem Özden*

Öz

Türkiye Türkçesinin ağızları üzerine yapılan çalışmaların başlangıcı 19. yüzyılın ortalarına kadar uzanmaktadır. İlk çalışmalar Türkiye dışındaki araştırmacıların eserleridir ve daha çok metin derleyip yayınlama şeklindedir. Daha sonra bölgelerin ağzının derlenip dil özelliklerinin incelenmesi şeklindeki çalışmalar ağırlık kazanmıştır. Trakya bölgesi ve özellikle Trakya'nın batı bölümü Anadolu ağızları üzerine yapılan incelemelerle kıyaslandığında oldukça ihmal edilmiş görünmektedir. Bu çalışma, Leylâ Karahan tarafından ortaya konan Anadolu Ağızlarının sınıflandırılmasındaki ölçütlerin, Batı Trakya Türk Ağızlarının çok önemli bir bölümü olan İskeçe ve Gümülcine ağızlarına uygulama denemesidir. Çalışmada İskeçe ve Gümülcine ağızları, Karahan'ın çalışmasında belirttiği “Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler” bakımından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede Doğu Grubu,

* Dr. Öğr. Üyesi. Trakya Ün. Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi. muharremozden@trakya.edu.tr

Batı Grubu ve Kuzeydoğu Grubu ağızları ele alınmış, ayırt edici özellikleri ortaya konmuştur. Batı Trakya Türk ağızları da bu ayırt edici özellikler yönünden incelenmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında elde edilen sonuçlar tablo halinde sunulmuştur. Çalışmaya Batı Trakya'nın Meriç (Evros) bölümü dâhil edilmemiştir.

Anahtar sözcükler: *Batı Trakya, Türk ağızları, Doğu grubu, Batı grubu, İskeçe, Gümülcine*

Abstract

Studies conducted on the Turkish dialects in Turkey dates back to the mid 19th century. First studies are the publications of researchers living out of Turkey and were mainly based on publishing text compilations. Later on, the studies on compiling the dialects of the regions and examining their language characteristics gained importance. The Thrace region and especially the western part of Thrace seem to be neglected when compared to the conducted studies made on Anatolian dialects. This study is an attempt to apply the criteria in the classification of Anatolian Dialects put forward by Leyla Karahan to the dialects of Xanthi and Komotini which are a very important part of Western Thrace Turkish dialects. In the study, Xanthi and Komotini dialects were evaluated in terms of “Features Determining the Main Dialect Groups” specified by Karahan in her work. The Eastern Group, the Western Group and the Northeast Group were addressed in this evaluation and their distinguishing features were revealed. Western Thrace Turkish dialects have also been examined in terms of these distinguishing features. The results of the study are presented in tabular format. The Evros region of Western Thrace was not included in the study.

Keywords: *Western Thrace, Turkish dialects, Eastern group, Western group, Xanthi, Komotini*

Giriş

Türk dili, tarihî devirlerle günümüzdeki gelişme seyri incelendiğinde bir ağız der-yası gibidir. Alandaki malzemenin çok ve çeşitli olması, bu malzemenin kaybolmadan tespit edilmesini gerektirir. Ağız çalışmaları, sadece bir bölgeye ait ses ve şekil özelliklerini ortaya çıkarmakla kalmaz. Ağız derlemeleri sırasında toplanan malzemeler aynı zamanda çalışılan bölgeye ait folklor malzemesi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Bu anlam-da dil; kültürün en önemli taşıyıcısı ve gelecek kuşaklara aktarıcısıdır (Şimşek, 2017: 3). Türkiye Türkçesinin ağızları üzerine yapılan çalışmaların başlangıcı 19. yüzyılın ortalarına kadar uzanmaktadır. Başlangıçtaki çalışmalar Türkiye dışındaki araştırmacıların eserleridir ve daha çok metin derleyip yayınlama şeklindedir. Daha sonra bölgelerin ağzının derlenip dil özelliklerinin incelenmesi şeklindeki çalışmalar ağırlık kazanmıştır (Şimşek, 2017: 3).

Anadolu’da bugün birbirinden farklı ağızların bulunması, 11. yüzyıldan itibaren bu topraklara yerleşen Oğuz boylarının farklı ağız özelliklerine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Anadolu’ya çeşitli zamanlarda ve çeşitli vesilelerle gelen oğuz dışı Türk unsurlarla, yabancı unsurların da bu ağızların oluşumunda önemli katkıları olmuştur. Aynı veya benzer özelliklere sahip bu ağızlar, tarihi ve etnik yapı ile bağlantılı olarak Anadolu’nun belirli yörelerinde kümelenmiştir. Bu kümeler, iç göçlerin doğurduğu karışma ve kaynaşmalara, eğitim-öğretimin ve iletişim araçlarının etkisine rağmen, henüz varlıklarını sürdürmektedirler (Karahan, 1996: 1). Uzun yıllar yabancı araştırmacıların eser verdiği bu alan, 1940 yılından sonra yerli araştırmacıların da ilgisini çeker. Bugüne kadar Anadolu ağızlarının tamamını veya bir kısmını içine alan pek çok derleme, inceleme ve karşılaştırma çalışmaları yapılmıştır (Korkmaz, 1976). Bu çalışmaların büyük bir kısmı, üniversitelerde hazırlanmış ve basılmamış tezlerdir. Başka alanlara göre hayli yavaş ilerleyen bu çalışmaların bugün geldiği noktada hâlâ bir ağızlar atlası hazırlamak ve buna bağlı olarak ayrıntılı bir sınıflandırma yapmak için gerekli malzeme mevcut değildir. Buna rağmen eldeki malzeme zaman zaman araştırmacılar tarafından değerlendirilmiş, ağızların yayılma alanları tespit edilmeye çalışılarak bir anlamda sınıflandırma denemeleri yapılmıştır (Karahan, 1996: 9). Sınıflandırma denemelerinde başlangıçta herhangi bir ölçütten ziyade genellikle coğrafi bölgeler ve birtakım genel özellikler söz konusu iken, zaman içerisinde ilerleyen çalışmalarda birtakım ölçütler konulmaya başlanmıştır. 1940 yılına kadar yapılan araştırmalar -birkaç çalışma dışında- Türkiye dışındaki araştırmacıların çalışmalarıdır. A. Maksimov, J.Tury, I. Kúnos, M.Hartmann, K.Foy, V.Vincze, T.Kowalski, J.Deny ve M.Räsänen Anadolu ağızları üzerine çalışan yabancı araştırmacılarıdır. Bu araştırmacılar çoğunluğu metin yayımı olan çalışmalarının yanı sıra bazı küçük gramer incelemeleri de yapmışlardır (Korkmaz, 1976: 143-144). İlk sınıflandırma denemesi, I.Kúnos’a aittir. Ağız araştırmalarının henüz çok yeni olduğu bu dönemde, 1896 yılında, I.Kúnos, Anadolu ağızlarını şu gruplara ayırır (Kowalski, 1931: 991-1011):

1. İzmir ile Bursa arasında Zeybekçe
2. Kastamonu ağızı
3. Karadeniz’in doğu kıyılarına doğru Lazca
4. Harputça
5. Güneydoğu Anadolu’da Mersin’le Konya arasında Karamanlıca
6. Kızılırmak havzasında Ankara ağızı
7. Anadolu’da dağınık olarak yaşayan yörük ve Türkmenler

Kúnos’a göre Zeybekçe, Ankara ağızı, yörük ve Türkmenlerin ağızı esas Türk ağızlarını, diğerlerini ise Anadolu’da Türkleştirilmiş unsurların ağızlarını temsil etmektedir. Kúnos’un “Kisazsiai Török Dialektusairal” adlı eserinde yer alan bu sınıflandırma, hiçbir ilmi temele dayanmayan muhayyel bir sınıflandırmadır (Karahan, 1996: 10). Bir başka sınıflandırma da Anadolu ağızları bibliyografyasını cilt cilt eserleriyle zenginleştiren Ahmet Caferoğlu tarafından yapılmıştır (Karahan, 1996: 10). Caferoğlu, 1946 yılında yazdığı bir makalede, bizzat derlediği malzemeye dayanarak, Anadolu’daki şu ağız gruplarının varlığını işaret eder (1946: 565):

1. Doğu illeri ağızları (Kars, Elazığ, Van ve civarı, Malatya) bölgesi

2. Erzurum, Trabzon, kısmen Rize ağızları bölgesi
3. Sivas, kısmen Tokat illeri ağızları bölgesi
4. Amasya, Çorum, Ankara, kısmen Yozgat ağızları bölgesi
5. Orta Anadolu (Kayseri başta olmak üzere) ağızları bölgesi
6. Gaziantep (ve kuzey sınır ağızları) bölgesi
7. Batı illeri ağızları (Eskişehir, Balıkesir, Manisa, İzmir, kısmen Afyon, Aydın ve Antalya'ya kadar) bölgesi
8. Konya ağız bölgesi
9. Kastamonu ağız bölgesi

Caferoğlu'na göre, Gaziantep ağzının “merkez, Kilis ve yöresi, Türkmen uruğu ağzı” olmak üzere üç alt grubu vardır. Malatya'nın Tahir bucağı, merkezden ziyade Sivas ağzına, Hekimhan ağzı da bazı gramer şekilleri ile Kastamonu ağzına benzer. Caferoğlu, makalesinde ayrıca Trabzon merkez ağzının Erzurum'a yakın olduğunu, Akçaabat ve Vakfikebir'in müstakil bir ağız bölgesi teşkil ettiğini de belirtir. Adı geçen makalede, ‘değil’ kelimesinin çeşitli ağızlardaki farklı telâffuzlarının (deâl, daal, dâl, degül, degül vs.) ve şahıs zamirlerinin sınıflandırmalarda kullanılabileceği görüşüne de yer vermiştir (1946: 568).

Caferoğlu, Fundamenta'daki makalesinde ilkinde göre daha muhtasar bir sınıflandırma yaparak, Anadolu ağızlarını Rumeli ağızları hariç genel çizgileriyle 6 gruba ayırır (1959: 239):

1. Güneybatı ağızları (Bandırma'dan Antalya civarlarına kadar).
2. Orta Anadolu ağızları (Afyon'dan Elazığ ve Erzurum'a kadar).
3. Doğu ağızları (Elazığ ve Erzurum'dan doğu sınırına kadar).
4. Kuzeydoğu ağızları (Samsun'dan Rize'ye kadar).
5. Güneydoğu ağızları (Gaziantep, Adana, Antalya ve civarı).
6. Kastamonu

Bu ağız grupları tasavvur edilirken, esas alınan ölçütlerden hiç söz edilmemiştir (Karahan, 1996: 11). Türkiye Türkçesi ağızlarının sınıflandırılmasıyla ilgili olarak temel alınması gereken ölçütlerle ilgili ilk ciddi teklif ve görüşler Macar Türkolog G. Hazai'ye aittir. Hazai, “Anadolu ve Rumeli Ağızlarının Tasnifi Üzerine” adlı çalışmasında, Türkiye Türkçesi ağızlarının kuramsal olarak ses bilimi (fonoloji), biçim bilimi (morfoloji) ve biçimsel ses bilimi (morfonoloji) olmak üzere üç ölçüte dayandırılarak sınıflandırılabilirliğini belirtir (İmer, 2000: 7). Hazai'ye göre, Eski Anadolu ve Rumeli Türkçesinin İstanbul ağzına dayanan edebî dille karşılaştırmasından çıkan bu üç ölçüte ait özelliklerin varlığı ve yokluğunun saptanması, ağızların yapılarının “tarihsel özelliğini” kesin çizgilerle belirginleştirmekte, başka bir deyişle dilin gelişmesi boyunca aldığı, yeri ve edebiyat dilinin temelini oluşturan ağızlarla ilişkilerini belirtmektedir. Böylece Hazai, ağızların sınıflandırılmasında eş zamanlı dil ölçütlerinin yanında, art zamanlı açıdan da dil tarihi verilerinden de yararlanılabileceğini söylemektedir (İmer, 2000: 7-8).

Kamile İmer ağız sınıflandırmalarında temel alınan ölçütleri karşılaştırdığı çalışmasında; Banguoğlu, Kral ve Karahan'ın ortaya koyduğu ölçütlere değinmiş ve bu ölçütlerin karşılaştırmasını yapmıştır (2000: 8). 1996 yılında Leyla Kayahan "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması" adlı çalışmasında Anadolu ağızlarını üç ana ağız grubuna ayırıp ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz dizimine ait toplam yirmi üç ölçüt kullanırken, her ana ağız grubunu da yine aynı ölçütlerle kendi içinde alt gruplara ayırmıştır. Bu çalışmalar içerisinde en çok kabul gören Leylâ Karahan'ın yapmış olduğu tasnif çalışması olmuştur. Bu tasnif ölçütleri pek çok bölge ağzının değerlendirilip sınıflandırılmasında kullanılmıştır (Şimşek Umacı, 2010: 5). Rumeli ağızları ise kendi içinde iki gruba ayrılmaktadır: Doğu Rumeli ağızları ve Batı Rumeli ağızları: Doğu Rumeli ağızları Yunanistan, Bulgaristan ve Makedonya'nın büyük bir bölümünde kullanılmaktadır. Batı Rumeli ağızları ise Kosova'da ve Makedonya'nın Kuzey Batı bölgesinde yaşamaktadır. Rumeli ağızlarının hem Doğu hem Batı ağız alanıyla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış ve yörenin dil özellikleri ortaya çıkarılmıştır (Şimşek, 2017: 4). György Hazai, 1960 yılında yayımlanan "Rumeli Ağızlarının Tarihi Üzerine" adlı makalesinde, Rumeli'deki Türk ağızlarının Doğu ve Batı olmak üzere iki gruba ayrıldığını belirttikten sonra ses sistemi itibariyle Doğu ağızlarının özelliklerinin Yeni Türkçeye; Batı ağızlarının ise Eski Türkçeye ait birçok özellikleri koruduğunu söyler (1960: 205). Hazai, 1963'te yayımlanan makalesinde ise Makedonya bölgesinde D. M. Pulevski tarafından hazırlanmış iki dil kılavuzunu tanıtır (1963: 118). János Eckman, "Dinler (Makedonya) Türk Ağzı" başlıklı çalışmasında; Makedonya'da bir köy olan Dinler'in ağzına dair gramer özelliklerini sıraladıktan sonra esas karakteri itibariyle batı grubundan olan Dinler ağzını bazı hususiyetler yönünden doğu grubuna bağlamaktadır (1988: 191). Gyula Németh, 1983'te yayımlanan "Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine" adlı makalesinde; ağız bölgelerinin sınırlandırılmasının zorunlu oluşu sorununu ve Rumeli Türk ağızlarını pek az tanıdığımızı olgusunu vurgular (1983: 113). Balkanlardaki Türk ağızlarının sınıflandırılması ile ilgili ayrıntılı bir çalışma Mefküre Rıza Mollova'ya aittir. Bu çalışmasında Mollova, Balkanlardaki Türk ağızlarını üç grupta incelemektedir: Batı uç, Doğu Rodoplar, Merkez (1999: 169). Ayrıca Mollova; Yunanistan'ın Gümülcine, Dedeağaç, İskeç kasabaları ve etraf köyleri ile Türkiye Trakyasını Merkez gruba dâhil etmektedir (1999: 174). Fakat Mollova; bu bölgelerin kuzeyinde, dağlık yerlerde Doğu Rodoplar Türk ağızlarına yakın ağızların istimal edildiğini belirtmektedir (1999: 172). Ahmet Günşen, 2012 yılında yayımlanan "Balkan Türk Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme" adlı makalesinde Balkan Türk Ağızları üzerine şimdiye kadar yapılmış tasnif çalışmalarını tanıtmış şöyle bir sonuca varmıştır:

"Németh'in tasnifinden sonra, büyük oranda halledildiği sanılan Balkan Türk ağızlarının tasnifi sorununun, son zamanlarda artan tasnif denemelerine bakılırsa, Türkiye Türkçesi ağız araştırmalarının önünde çözülmesi gereken bir sorun olarak durduğu anlaşılmaktadır. Belki daha doğru bir değerlendirme ile henüz bu aşamaya gelinemediği söylenilebilir. Zira, başta Batı Trakya bölgesi olmak üzere, Bulgaristan, Makedonya, Kosova, Romanya, hatta Arnavutluk Türk ağızlarına ait derleme ve inceleme çalışmalarının tamamlandığını söylemekten uzak olduğumuzu kabul etmeliyiz." (2012: 124).

Konuyla ilgili yeni bir çalışma, Gürer Gülsevin'e aittir. "XVII. Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi Ağzıları" adlı kitabında Gülsevin, yaşayan Türkiye Türkçesi ağızlarının tarihî dönemlerini belirleyebilmek için bir yöntem geliştirmiştir (Şimşek, 2017: 5). Biz de bu çalışmamızda Gümülcine ve İskeçe ağızlarını, Leyla Karahan'ın Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Tasnif Ölçütlerine göre değerlendirmeye çalışacağız. Bu çalışmamızda Gümülcine ve İskeçe ağızlarını inceleyip söz konusu tasnife ölçüt olan özelliklerin bulunup bulunmaması yönünde değerlendirdik. 2012 yılında başladığımız ve 2016 yılında sonuçlandırdığımız Batı Trakya-Gümülcine ağızıyla ilgili saha çalışması (Özden, 2016) Trakya ağzının batı bölümüyle ilgili önemli bir boşluğu doldurmuştur. Bu incelemede temel olarak bu kaynaktan hareketle tespitler yapılmaya ve aynı zamanda İskeçe Ağzıyla ilgili Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı'nda yapılmış olan bir doktora tezinden (Şimşek, 2017) yararlanılmıştır. Tasnifte ölçüt olarak kullanılan bütün özellikler Gümülcine ve İskeçe ağızlarında bulunmamaktadır. Bu özelliklerin bulunmaması da bu ağızların karşılaştırılmasında bir sonuç ifade edeceğinden örnek bulunamayan başlıklar da korunmuştur.

Leylâ Karahan'ın Anadolu ağızlarının sınıflandırılması ölçütleri ile Gümülcine ve İskeçe ağızları özelliklerinin karşılaştırılması

Ses Bilgisi

1. Alınma kelimelerdeki uzun ünlülerin normal süreli ünlüye dönüşmesi

Tablo 1. *Alınma Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Normal Süreli Ünlüye Dönüşmesi*

Doğu Grubu Ağızları	Alınma kelimelerdeki uzun ünlüler sistemli olarak kısılır (Karahan, 1996: 2)
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Alınma kelimelerdeki uzun ünlüler sistemli olarak kısılır (Karahan, 1996: 2)
Batı Grubu Ağızları	Genel eğilim alınma kelimelerdeki uzun ünlülerin korunması yönündedir (Karahan, 1996: 2)
Gümülcine Ağzı	Bölge ağzında genel olarak yabancı kelimelerdeki uzunluklar korunmuştur (Özden, 2016: 60). Uzun ünlülerin korunduğu alınma kelimelere şu örnekleri verebiliriz: entâri<entari, cuma<cuma, evliyâ<evliya
İskeçe Ağzı	Alınma kelimelerdeki (Arapça, Farsça) uzun ünlüler korunur (Şimşek, 2017: 22). Uzun ünlülerin korunduğu alınma kelimelere şu örnekleri verebiliriz: âdet, kirâcılarım, ibâresi, târifi, mübârek, hâkim

2. Kalınlık-İncelik bakımından ünlü benzeşmesi

Tablo 2. Kalınlık-İncelik Bakımından Ünlü Benzeşmesi

Doğu Grubu Ağızları	Gerileyici benzeşme ayırt edici bir özelliğidir (Karahan, 1996: 3).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Hem gerileyici hem ilerleyici kalınlık-incelik bakımından benzeşme görülmektedir. Gerileyici yönde kalınlık-incelik benzeşmesi daha yaygındır (Karahan, 1996: 5).
Batı Grubu Ağızları	Kalınlık-incelik yönünden ilerleyici benzeşme daha belirgindir. Hatta bu benzeşme kök ünlüsüne uzanır ve yazı dilindeki bazı tek şekilli eklerin ünlü uyumuna girmesini sağlar (Karahan, 1996: 5).
Gümülcine Ağzı	Hem gerileyici hem ilerleyici kalınlık-incelik bakımından benzeşme görülmektedir. Gümülcine ağzlarında ünlü uyumu oldukça kuvvetlidir (Özden, 2016: 64-67).
İskeçe Ağzı	Kalınlık-incelik uyumuna aykırı olma durumu, İskeçe İli Ağızları için karakteristik bir özelliktir (Şimşek, 2017: 37).

3. Kök ve ek ünlülerinde meydana gelen ve sebebi belli olmayan kalınlaşmalar

Tablo 3. Kök ve Ek Ünlülerinde Meydana Gelen ve Sebebi Belli Olmayan Kalınlaşmalar

Doğu Grubu Ağızları	Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir kalınlaşma eğilimi görülmemektedir.
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Kök veya ek ünlülerinde sebebi belli olmayan kalınlaşmalar görülmektedir. Bu kalınlaşmalar zaman zaman çok heceli kelimelerde kalınlık-incelik uyumunun bozulmasına da neden olmaktadır (Karahan, 1996: 9).
Batı Grubu Ağızları	Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir kalınlaşma eğilimi görülmemektedir.
Gümülcine Ağzı	Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir kalınlaşma eğilimi görülmemektedir.
İskeçe Ağzı	Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir kalınlaşma eğilimi görülmemektedir.

4. Kök ve ek ünlülerinde meydana gelen sebebi belli olmayan incelemeler

Tablo 4. *Kök ve Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Sebebi Belli Olmayan İncelemeler*

Doğu Grubu Ağızları	Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir inceleme eğilimi görülmektedir.
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Dar, geniş bütün kök ve ek ünlülerinde oluşan incelemelerde, hem bu ağız bölgesinin inceleme yönündeki eğilimi hem de dış ve dış eti ünsüzlerinin inceltici etkisi rol oynamıştır. Bu incelemeler, Kuzeydoğu Grubu ağızlarını diğer ağız bölgelerinden ayırmıştır (Karahana, 1996: 11).
Batı Grubu Ağızları	Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir inceleme eğilimi görülmektedir.
Gümülcine Ağzı	Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir inceleme eğilimi görülmektedir (Özden, 2016: 70).
İskeçe Ağzı	Kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan bir inceleme eğilimi görülmektedir (Şimşek, 2017: 37).

5. Çok heceli kelimelerin sonundaki “ı- u- ü” ünlülerinin “i” ünlüsü ile karşılanması

Tablo 5. *Çok Heceli Kelimelerin Sonundaki “ı- u- ü” Ünlülerinin “i” Ünlüsüyle Karşılanması*

Doğu Grubu Ağızları	Çok heceli kelime gövdeleriyle bazı eklerin sonunda bulunan “ı, u, ü” sesleri “i” sesine dönüşmektedir (Karahana, 1996: 12).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Çok heceli kelime gövdeleriyle bazı eklerin sonundaki “ı, u, ü” sesleri “i” sesine dönüşmektedir (Karahana, 1996: 12). Bir nedene bağlanması güç olan bu “i” sesini tercih etme olayında, Kuzeydoğu Grubu ağızları Doğu Grubu ağızlarına göre daha istikrarlıdır (Karahana, 1996: 14).
Batı Grubu Ağızları	Çok heceli kelimelerin sonundaki “ı- u- ü” ünlülerinin “i” ünlüsü ile karşılanması hadisesine rastlanmaz.
Gümülcine Ağzı	Çok heceli kelimelerin sonundaki “ı- u- ü” ünlülerinin “i” ünlüsü ile karşılanması hadisesine rastlanmaz.
İskeçe Ağzı	Çok heceli kelimelerin sonundaki “ı- u- ü” ünlülerinin “i” ünlüsü ile karşılanması hadisesine rastlanmaz.

6. Alınma kelimelerde ünlü incelmeleri ile meydana gelen uyum değişmesi

Tablo 6. Alınma Kelimelerde Ünlü İncelmeleri ile Meydana Gelen Uyum Değişmesi

Doğu Grubu Ağızları	Kalın ünlü bulunan alıntı kelimelerin muhtemelen “h, h, ğ, ayın” ünsüzlerinin etkisiyle ince ünlülü hale geldiği belirtilmiştir (Karahana, 1996: 15).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Alınma kelimelerde muhtemelen “h, h, ğ, ayın” ünsüzlerinin etkisiyle ünlü incelmeleri kısmen görülmektedir (Karahana, 1996: 15).
Batı Grubu Ağızları	Alınma kelimelerde ünlü incelmeleriyle meydana gelen uyum değişmesi görülmemektedir.
Gümölcine Ağızı	Bazı ünsüzler, ünlü incelmeleri ve ünlü kalınlaşmasıyla uyum bozukluğuna sebep oldukları gibi iki veya daha çok heceli Türkçe ve yabancı bir kelimenin ünlülerini kalınlaştırarak/ incelterek, o kelimenin uyumunu değiştirebilmektedir (Özden, 2016: 69). Bölgede bulunan bazı örnekler: misiri<mısırsı, ziman<zaman, paniyir āsı<panayır ağası
İskeçe Ağızı	Alınma kelimelerde ünlü incelmeleri ile meydana gelen uyum değişmesi görülmemektedir.

7. İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi

Tablo 7. İlk Hecede Bulunan Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Doğu Grubu Ağızları	İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesi görülmemektedir.
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Belirli bazı kelimelerin ilk hecelerindeki yuvarlak ünlüleri düzleştirir (Karahana, 1996: 16).
Batı Grubu Ağızları	İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesi görülmemektedir.
Gümölcine Ağızı	İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesi görülmemektedir.
İskeçe Ağızı	İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesi görülmemektedir.

8. Ek ünlülerinde meydana gelen yuvarlaklaşmalar

Tablo 8. Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Yuvarlaklaşmalar

Doğu Grubu Ağızları	Bu ağızlarında yaygın olmayan bu hadiseye ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır.
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Bu yuvarlaklaşma hadisesi, bölgenin tamamına hâkim olan düzenli ve kurallı yuvarlaklaşma hadisesinin bir uzantısıdır. Bu yuvarlaklaşma hadisesi düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmaktadır. Bu ağızlarda sözcük içindeki ünlü ne olursa olsun yuvarlaklaşan ek ünlüsü kalındır (Karahana, 1996: 17).
Batı Grubu Ağızları	Bu ağızlarında yaygın olmayan bu hadiseye ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır.
Gümölcine Ağzı	Bu ağızlarda gelecek zaman ekindeki ünlünün değişimi ile karşımıza çıkan bir hadisedir. Bölgede yaygın olarak görölmemektedir. Şu örneği verebiliriz: bulucz<bulucağz
İskeçe Ağzı	Ek ünlülerinde meydana gelen yuvarlaklaşmalar bu ağızda görölmemektedir.

9. Ünlü-ünsüz uyumsuzluğu

Tablo 9. Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu

Doğu Grubu Ağızları	Ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır.
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Önde boğumlanan ünsüzlerin yanında kalın veya yarı kalın, arkada boğumlanan ünsüzlerin yanında ince veya yarı kalın ünlülerin bulunması ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna neden olmaktadır (Karahana, 1996: 18).
Batı Grubu Ağızları	Ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır.
Gümölcine Ağzı	Ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna rastlanmamaktadır.
İskeçe Ağzı	Ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna rastlanmamaktadır.

10. Arka ve orta damak geniz ünsüzü “η”nin korunması veya kaybolması

Tablo 10. Arka ve Orta Damak Geniz Ünsüzü “η”nin Korunması veya Kaybolması

Doğu Grubu Ağzıları	“η” ünsüzünün korunmadığı ve yerini “n” diş ünsüzünün aldığı görürüz. Doğu Grubu ağzıları içerisinde “η” ünsüzünü koruyan ve bu ağız bölgesi içerisinde farklılık gösteren alt ağız grupları da bulunmaktadır (Karahan, 1996: 26).
Kuzeydoğu Grubu Ağzıları	“η” ünsüzü korunmamış, yerini “n” diş ünsüzüne bırakmıştır.
Batı Grubu Ağzıları	“η” sesi korunmuştur. Bu sesin duyulma şiddeti bölge genelinde farklılık göstermektedir (Karahan, 1996:19). η ünsüzünü korumayan Rumeli ağzılarının uzantısı olan İstanbul ağzının etkisiyle, Batı Grubu ağzılarından Bursa ve İzmit’in ova ağzı kısmen etkilenmiş ve η ünsüzü diş ünsüzü “n”ye dönüşmüştür (Karahan, 1996: 20). η sesinde görülen diğer ses değişimleri: η > g, η > ğ, η > ğ > 0 (“ğ” sesinin ses değerini geniz ünlüsü yüklenir.), η > y41, η > g > ğ > v değişimleri görülmektedir.
Gümülcine Ağzı	η ünsüzü korunmamış ve yerini “n” diş ünsüzüne bırakmıştır.
İskeçe Ağzı	η ünsüzü korunmamış ve yerini “n” diş ünsüzüne bırakmıştır.

11. Ön damak ünsüzü “g”nin iki ünlü arasında ve hece sonunda korunması

Tablo 11. Ön Damak Ünsüzü “g”nin İki Ünlü Arasında ve Hece Sonunda Korunması

Doğu Grubu Ağzıları	Ön damak ünsüzü “g”nin sızıcılaşmayıp, patlayıcı ünsüz olarak korunması bu ağız grubunu diğer ağız gruplarından ayırır (Karahan, 1996: 28).
Kuzeydoğu Grubu Ağzıları	“g” ünsüzü sızıcılaşarak “ğ, v, y” ünsüzlerine dönüşür (Karahan, 1996: 28).
Batı Grubu Ağzıları	“g” ünsüzü sızıcılaşarak “ğ, v, y” ünsüzlerine dönüşür (Karahan, 1996: 28).
Gümülcine Ağzı	“g” ünsüzü sızıcılaşarak “ğ, v, y” ünsüzlerine dönüşür.
İskeçe Ağzı	“g” ünsüzü sızıcılaşarak “ğ, v, y” ünsüzlerine dönüşür.

12. Belirli bazı kelimelerde ön ses “y” ünsüzünün düşmesi

Tablo 12. Belirli Bazı Kelimelerde Ön Ses “y” Ünsüzünün Düşmesi

Doğu Grubu Ağızları	İlk hecesinde dar ünlü bulunan belirli bazı kelimelerde kelime başındaki “y” sesinin düşmesi hadisesine rastlanır (Karahana, 1996: 31).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Belirli bazı kelimelerde ön ses “y” ünsüzünün düşmesi hadisesine rastlanmaz (Karahana, 1996: 31).
Batı Grubu Ağızları	Belirli bazı kelimelerde ön ses “y” ünsüzünün düşmesi hadisesine rastlanmaz (Karahana, 1996: 31).
Gümülcine Ağızı	Belirli bazı kelimelerde kelime başındaki “y” sesinin düşmesi hadisesine rastlanır (Özden, 2016: 93). inge<yenge, üsükleri<yüzükleri, yüzük<ösük, etişik<yetişik, ukarı<yukarı, ifça<yufka, uşkarkı<yukarı
İskeçe Ağızı	Belirli bazı kelimelerde ön ses “y” ünsüzünün düşmesi hadisesine rastlanmaz.

13. Patlayıcı ünsüzlerin ikizleşmesi

Tablo 13. Patlayıcı Ünsüzlerin İkizleşmesi

Doğu Grubu Ağızları	Sıklıkla gördüğümüz bu ikizleşme hadisesi, özellikle sayı isimlerinde istisnasız hale gelmektedir (Karahana, 1996: 32).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	İkizleşme hadisesi sistematik bir biçimde görülmez.
Batı Grubu Ağızları	İkizleşme hadisesi sistematik bir biçimde görülmez.
Gümülcine Ağızı	Bölge ağızında ünsüz ikizleşmesi hadisesine rastlanır (Özden, 2016: 104-105). koçça<koca, yaşşa<yaşa, amma<ama
İskeçe Ağızı	Bu ses olayının İskeçe ili ağızlarındaki örnekleri “k, t, p, ş” ünsüzlerinin iki ünlü arasında ikizleşmesiyle, birinci ve üçüncü ağız bölgelerinde tespit edilmiştir (Şimşek, 2017: 67-68). dokkuS, eppy, ottuz, akkatán, aşşaa

14. Belirli bazı ünsüzlerin kelime içinde yer değiştirmesi

Tablo 14. Belirli Bazı Ünsüzlerin Kelime İçinde Yer Değiştirmesi

Doğu Grubu Ağzıları	Yer değiştirme hadisesine rastlanır. Ancak Doğu Grubu ağzılarında görülen g(ğ)-r ve p-r ünsüzleri arasındaki yer değiştirme bu ağzılar için ayırt edici niteliktedir (Karahana, 1996: 33).
Kuzeydoğu Grubu Ağzıları	Yer değiştirme hadisesine rastlanır.
Batı Grubu Ağzıları	Yer değiştirme hadisesine rastlanır.
Gümülcine Ağzı	Yer değiştirme hadisesine rastlanır (Özden, 2016: 107). yastıdan<yatsıdan, gölmekler<gömlerler, çümlerlere<çömlerlere, devrişler<dervişler, ceyran<cerayan
İskeçe Ağzı	Yer değiştirme hadisesine rastlanmamaktadır.

Şekil Bilgisi

1. Teklik 1., 2. ve 3. şahıs zamirlerinin yönelme hali çekimindeki değişimler

Tablo 15. Teklik 1., 2. ve 3. Şahıs Zamirlerinin Yönelme Hali Çekimindeki Değişimler

Doğu Grubu Ağzıları	Yönelme hali eki almış olan teklik şahıs zamirleri iki farklı yapıda karşımıza çıkar. Bunlardan birisi; iki ünlü arasındaki “n” ünsüzünün düşerek yerini “h” veya “ğ” ünsüzüne bırakması ya da kelime sonunda “n” sesi ortaya çıkması şeklindedir. Diğeri de, kalın ünlülerin ince ünlüye dönüşmesi şeklindedir. Bu değişiklik sadece 1. ve 2. teklik şahıs zamirlerinde gerçekleşir (Karahana, 1996: 34).
Kuzeydoğu Grubu Ağzıları	İki ünlü arasındaki “ı” sesinin “ğ” sesine dönüşmesi ile “bağa, sağa” şeklinde bir kullanımın veya “ğ” sesinin de düşmesiyle “ba, sa” şeklinde bir kullanımın ortaya çıktığı görülür (Karahana, 1996: 53).
Batı Grubu Ağzıları	“ı” sesinin yaygın olarak kullanımına bağlı olarak bağa, sağa şekli yaygındır (Karahana, 1996: 53).
Gümülcine Ağzı	Yönelme hali eki bölge ağzında birinci tekil ve ikinci tekil şahıs zamirinin üzerinde kullanıldığı zaman bazen zamirin ince ünlüsünü korur ve ince olarak kullanılır (Özden, 2016: 119). sene<sana, bene<bana
İskeçe Ağzı	Bu ağzılarda yönelme halinin “+a, +e, +ya, +ye” şekilleri kullanılmaktadır. İyelik ekleri ve işaret zamirlerinde ise +nA şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Şimşek, 2017: 78).

2. “öyle” ve “böyle” kelimelerindeki ses değişimleri

Tablo 16. “öyle” ve “böyle” Kelimelerindeki Ses Değişimleri

Doğu Grubu Ağzıları	Bu kelimelerdeki “y” ünsüzü düşmüş, ortaya çıkan uzunluk da ortadan kalkmış, kelimeler “ële”, “bële” şekline gelmiştir (Karahan, 1996: 36).
Kuzeydoğu Grubu Ağzıları	“y” ünsüzü korunmuştur (Karahan, 1996: 53).
Batı Grubu Ağzıları	“y” ünsüzü korunmuştur (Karahan, 1996: 53).
Gümülcine Ağzı	Bu ağzılarda “öyle”, “böyle” kelimeleri hiçbir değişikliğe uğramadan kullanılırken aynı zamanda yapısındaki “y” ünsüzünü düşürdüğü ve ilk hecedeki “ö” sesinin daralarak “ü” sesine dönüştüğü kullanımlarına da rastlanmaktadır (Özden, 1996: 138). böyle yapardılar, bişTikden sona böle, bülece sēmiş, üle geçirdik günümüzü, öle ürkdüneyin<öyle ürkütüğü zaman
İskeçe Ağzı	“y” ünsüzü düşmüş ve ilk hece ünlüsü uzamıştır. bölē/öle

3. Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ile bildirme ekinin yapısı

Tablo 17. Zamir Kökenli Çokluk 2. Şahıs Eki ile Bildirme Ekinin Yapısı

Doğu Grubu Ağzıları	Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ve bildirme eki –sIz şeklindedir (Karahan, 1996: 39).
Kuzeydoğu Grubu Ağzıları	Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ve bildirme eki –sInIz, -sUnUz şeklindedir (Karahan, 1996: 39).
Batı Grubu Ağzıları	Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ve bildirme eki –sInIz, -sUnUz şeklindedir (Karahan, 1996: 37).
Gümülcine Ağzı	Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ve bildirme eki -nIZ, -nUZ /-sInIZ, -sUnUZ şeklindedir (Özden, 2016: 159).
İskeçe Ağzı	Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ve bildirme eki -sInIZ şeklindedir (Şimşek, 2017: 138).

4. Çokluk 2. şahıs iyelik eki ile iyelik kökenli şahıs ekinin yapısı

Tablo 18. Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki ile İyelik Kökenli Şahıs Ekinin Yapısı

Doğu Grubu Ağızları	Damak ünsüzü “ <i>ŋ</i> ” düşmesi, ek ünlüsünün şart kipi ve görülen geçmiş zaman kip eki kaynaşması sonucu “-z” şeklinde ortaya çıkmıştır. Doğu Grubu ağızlarında <i>ŋ</i> > <i>ğ</i> ve <i>n</i> > <i>y</i> değişmesinin görüldüğü ağızlarda - <i>ğ</i> l <i>z</i> ve - <i>ylz</i> şekilleri de görülmektedir (Karahan, 1996: 41).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	“ <i>ŋ</i> ” damak ünsüzü yerine “ <i>n</i> ” diş ünsüzü kullanılmaktadır. Ağız grubunun tamamına hâkim olan yuvarlaklaşma eğiliminin ek ünlüsüne etkisi dışında yazı dilindeki kullanımdan pek farklı değildir (Karahan, 1996: 42).
Batı Grubu Ağızları	Ekin damak ünsüzü “ <i>ŋ</i> ” yi korumuş şekli kullanılmaktadır (Karahan, 1996: 42).
Gümülcine Ağzı	Genellikle yazı diliyle paralellik gösteren - <i>nız</i> / <i>-niz</i> / <i>-nuz</i> / <i>-nüz</i> çokluk 2. Şahıs iyelik ekleri - <i>nıs</i> / <i>-nis</i> / <i>-nus</i> / <i>-nüs</i> şekline de dönüşmektedir (Özden, 2016: 116). kendinis<kendiniz, bubanis<babanız
İskeçe Ağzı	İyelik kökenli çokluk 2. Şahıs ekleri + <i>nız</i> , + <i>niz</i> , + <i>nuz</i> , + <i>nüz</i> , + <i>nınız</i> , + <i>iniz</i> , + <i>iniz</i> , + <i>unuz</i> , + <i>ünüz</i> şeklindedir (Şimşek, 2017: 74).

5. Şimdiki zaman ekinde meydana gelen ses değişimleri

Tablo 19. Şimdiki Zaman Ekinde Meydana Gelen Ses Değişimleri

Doğu Grubu Ağızları	Şimdiki zaman ekinin ünlüsü ve yardımcı ünlüsü ince (nadiren kalın), düz ve dardır (Karahan, 1996: 43).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Şimdiki zaman ekinin ünlüsü ve yardımcı ünlüsü ince, yuvarlak, dar veya ince, düz, dardır (Karahan, 1996: 43).
Batı Grubu Ağızları	Şimdiki zaman ekinin ünlüsü; kalın (nadiren ince), yuvarlak ve geniştir (Karahan, 1996: 43).
Gümülcine Ağzı	Şimdiki zaman ekleri çok şekillidir: -yorum -iyërsin -yor -ıyoz -yosunuz -ıyılar -ayım -İyİrsİn -İyor -ylz -yesiniz -yiler -yİlm -İyısın -yl -yUz -iyısınz -yalar -yUm-yusun -yU -iS -yısınz -eyeler -İym -uyusun -İy -UyÜs -üysunuz -ylar -yam -ysİn -ya -eyaz -ilë -İyam -UysUn -ıyArı -yez -iller -eyesin -ri -yas -yiller
İskeçe Ağzı	Şimdiki zaman ekinin varyantları, İskeçe ili ağız bölgelerini belirlemede etkili olmuştur. Bu ekin çok çeşitli şekilleri tespit edilmiş ve bu şekiller İskeçe ağızını üç temel bölgeye ayrılmasını sağlamıştır (Şimşek, 2017: 104). I. Bölge-(I)yo /-(I)yolla II. Bölge-(I)ya /-(I)yAlA III. Bölge-(I)yI /-(I)yIlAr

6. Duyulan geçmiş zaman ekinin tek şekilli olması

Tablo 20. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinin Tek Şekilli Olması

Doğu Grubu Ağızları	Bu ekin ek ünlüsü, ince, düz, dar şekilli olarak kullanılmaktadır. Bu ağızların genel eğilimini bozan ünlü uyumuna giren şekiller bulunsa da bunlar yazı dilinin etkisidir (Karahan, 1996: 48)
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Görülen geçmiş zaman eki tek şekillidir. Bu ağız grubunda ek ünlüsü, sadece ince, düz, dar şekillidir (Karahan, 1996: 47)
Batı Grubu Ağızları	Ek, kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık uyumlarına girer, çok şekillidir (Karahan, 1996: 47)
Gümülcine Ağzı	Ek, kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık uyumlarına girer, çok şekillidir (Özden, 2016: 119-202).
İskeçe Ağzı	Bu ekin ek ünlüsü, ince, düz, dar şekilli olarak kullanılmaktadır. Bu bölge ağzında “-Ik” eki öğrenilen geçmiş zaman anlamı taşır. ET’de fiilden isim yapma eki ve fiil çekim eki işlevlerini üzerinde barındıran ek, bugün TT aydın konuşmasında yapım eki işlevini, TT ağızlarında da yapım eki ve fiil çekim eki işlevlerini devam ettirmektedir. “Bir farkla -(y)IK eki TT ağızlarında görülen geçmiş zamanı değil duyulan-farkına varılan geçmiş zamanı karşılamaktadır.” (Ay, 2009: 233). Kullanımı, İskeçe ili ağızlarında birinci ve özellikle üçüncü ağız bölgelerinde de tespit edilmiştir.

7. Teklik ve çokluk 1. şahıs emir eklerinde ses değişimleri

Tablo 21. Teklik ve Çokluk 1. Şahıs Emir Eklerinde Ses Değişimleri

Doğu Grubu Ağızları	–Allm olan teklik 1. şahıs emir eki; -ım /-im /-əm şekline dönüşmüştür. Çokluk 1. şahıs emir eki –Allm ise nadir kullanılmaktadır. İstek eki -A emir eki fonksiyonunu yüklenmiş durumdadır (Karahan, 1996: 49).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Teklik 1. şahıs emir ekinin –Aylm şekliyle, çokluk 1. şahıs emir ekinin de –Allm şekliyle yazı dilinden pek uzaklaşmadığı görülür (Karahan, 1996: 49).
Batı Grubu Ağızları	Emir ekleri hece kaynaşmasıyla yazı dilinden uzaklaşmışlardır. –ayın /-eyin şekli –en / -an, ayım /-eyim şekli de –im halini alır. Bazı örneklerde ek ünlüsünde uzunluk görülür. Sebebi; hece kaynaşmasının tamamlanmamış olmasıdır. Bu durumda ek ünlüsü telafi uzunluğu taşır (Karahan, 1996: 60). –alım/-elim olan çokluk 1. şahıs emir eki de hece kaynaşması ile –am/-em şeklinde görülmektedir (Karahan, 1996: 50). İstek eki –a /-e de çokluk 1. şahıs emir eki görevinde kullanılabilir (Karahan, 1996: 51).
Gümülcine Ağzı	Teklik ve çokluk 1. şahıs emir ekleri kullanılmamaktadır (Özden, 2016: 213-214).
İskeçe Ağzı	-eyim, -ayım, -(y)eyim, -(y)im, -(y)ım, -em ekleri teklik 1. şahıs emir eki, -alım, -elim, -(y)alım, -(y)elim ekleri çokluk 1. Şahıs emir eki görevinde kullanılır.

8. İstek Eki -a/-e' nin işleklilik derecesindeki farklılıklar

Tablo 22. İstek Eki -a/-e' nin İşleklilik Derecesindeki Farklılıklar

Doğu Grubu Ağızları	İstek eki -A bütün şahıslarda işlek olarak kullanılmaktadır (Karahan, 1996: 51).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Bu ek yerini şart ve emir eklerine bırakmıştır. Sadece bazı kalıplaşmış ifadelerde kullanılmaktadır (Karahan, 1996: 51).
Batı Grubu Ağızları	Batı Grubu ağızlarının bir kısmında çokluk 1. şahısta işlek olarak kullanılmaktadır (Karahan, 1996: 52).
Gümülcine Ağzı	Teklik 3. şahısta işlek olarak kullanılmaktadır (Özden, 2016: 212).
İskeçe Ağzı	İstek eki -A işlek olarak kullanılmamaktadır (Şimşek, 2017: 19).

Söz Dizimi

Soru cümlesinin vurgu ile kurulması

Tablo 23. Soru Cümlesinin Vurgu ile Kurulması

Doğu Grubu Ağızları	Soru eki kullanılmadan cümlelerin son kelimesinin son hecesine vurgu yapılarak cümleye soru anlamı katılmaktadır (Karahan, 1996: 52).
Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Soru anlamı soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur (Karahan, 1996: 52).
Batı Grubu Ağızları	Soru anlamı soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur (Karahan, 1996: 52).
Gümülcine Ağzı	Soru anlamı soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur.
İskeçe Ağzı	Soru anlamı soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur.

Sonuç

Bölge Ağızlarının Türkiye Türkçesi ana Ağız gruplarını belirleyen özellikler bakımından değerlendirilmesi neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Alınma kelimelerdeki uzun ünlülerin normal süreli ünlüye dönüşmesi Doğu ve Kuzeydoğu ağızlarında uzun ünlülerin sistemli olarak kısılması ve Batı grubu ağızlarında genel eğilim olarak alınma kelimelerdeki uzun ünlülerin korunması yönündedir. Bölge ağızlarında genel olarak yabancı kelimelerdeki uzunluklar korunmuştur. Bu yönüyle bölge ağızları Batı grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

2. Kalınlık-incelik bakımından ünlü benzeşmesi Kuzeydoğu ağızlarında hem ilerleyici hem gerileyici benzeşme şeklinde görülürken Doğu grubu ağızlarında gerileyici benzeşme ve Batı grubu ağızlarında ise ilerleyici benzeşme daha belirgin şekilde görülür. Bölge ağızlarında hem ilerleyici hem gerileyici kalınlık-incelik bakımından benzeşme görülmektedir. Bu yönüyle bölge ağızları Kuzeydoğu grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

3. Kök ve ek ünlülerinde meydana gelen ve sebebi belli olmayan kalınlaşmalar Doğu ve Batı grubu ağızlarında görülmezken Kuzeydoğu ağızlarında görülmektedir. Bölge ağızlarında da bu özellik görülmez. Bu yönüyle bölge ağızları Doğu ve Batı grubu ağızlarıyla benzerlik gösterir.

4. Kök ve ek ünlülerinde meydana gelen sebebi belli olmayan incelmeler Kuzeydoğu grubu ağızlarında görülmektedir. Doğu ve Batı grubu ağızlarında ise görülmemektedir. Bu özellik Kuzeydoğu grubu ağızlarını diğer ağızlardan ayırmıştır. Bölge ağızlarında da kök ve ek ünlülerinde sebebi belli olmayan incelmelere rastlanmaz. Bu yönüyle bölge ağızları Doğu ve Batı grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

5. Çok heceli kelimelerin sonundaki “ı-u-ü” ünlülerinin “i” ünlüsü ile karşılaşması hadisesi Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızlarında görülür. Fakat Kuzeydoğu grubu ağızları Doğu grubu ağızlarına göre daha istikrarlıdır. Batı grubu ağızlarında ise bu hadiseye rastlanmaz. Bölge ağızlarında da çok heceli kelimelerin sonunda “ı-u-ü” sesleri “i” sesine dönüşmez. Bu yönüyle bölge ağızları Batı grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

6. Alınma kelimelerde ünlü incilmesi ile meydana gelen uyum değişmesi Doğu grubu ağızlarında sıkça görülürken Kuzeydoğu grubu ağızlarında kısmen görülmektedir. Batı grubu ağızlarında ise bu hadiseye rastlanmaz. Bölge ağızlarının bu hadisede ayrıştığını görürüz. Gümülcine ağızlarında alınma kelimelerde ünlü incilmesi bazı örneklerde görülürken İskeçe ağızlarında görülmemektedir. Gümülcine ağızları bu yönüyle Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızlarıyla örtüşürken İskeçe grubu ağızları Batı grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

7. İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesi Doğu ve Batı grubu ağızlarında görülmezken Kuzeydoğu grubu ağızları belirli bazı kelimelerin ilk hecelerindeki yuvarlak ünlüleri düzleştirir. Bölge ağızlarında bu hadiseye rastlanmaz. Bu yönüyle bölge ağızları Batı ve Doğu grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

8. Ek ünlülerinde meydana gelen yuvarlaklaşmalar Doğu ve Batı grubu ağızlarında yaygın olmayan bu hadiseye ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır. Kuzeydoğu grubu ağızlarında ise yuvarlaklaşma hadisesi, bölgenin tamamında düzenli ve kurallı olarak görülmektedir. Gümülcine ağızlarında sadece gelecek zaman ekindeki ünlünün değişimi ile karşımıza çıkar. Bölgede yaygın olarak görülmemektedir. İskeçe ağızlarında ise bu hadiseye rastlanmamaktadır. Bu hadise İskeçe ağızlarını diğer ağızlardan ayırmıştır.

9. Ünlü-ünsüz uyumsuzluğu Batı ve Doğu grubu ağızlarına ancak bazı alt gruplarda rastlanmaktadır. Kuzeydoğu grubu ağızlarında ünlü-ünsüz uyumsuzluğu sistemli olarak görülür. Bölge ağızlarında ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna rastlanmaz. Bu yönüyle bölge ağızları diğer ağız gruplarıyla örtüşmemektedir.

10. Arka ve orta damak geniz “ŋ” nin korunması veya kaybolması hadisesine bakalım olursak Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızlarında “ŋ” ünsüzü korunmamış ve yerini “n” diş ünsüzüne bırakmıştır. Batı grubu ağızlarında arka ve orta damak geniz “ŋ”si

korunmuştur. Bölge ağızlarında ise “η” ünsüzü korunmamış yerini “n” diş ünsüzüne bırakmıştır. Bu yönüyle bölge ağızları Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızlarıyla benzerlik gösterir.

11. Ön damak ünsüzü “g” nin iki ünlü arasında ve hece sonunda korunması hadisesine sadece Doğu grubu ağızlarında rastlanır. Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarında “g” ünsüzü sızıcılaşarak “ğ,v,y” ünsüzlerine dönüşür. Bölge ağızlarında da ön damak ünsüzü “g” iki ünlü arasında ve hece sonunda korunmaz. Bu yönüyle bölge ağızları Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

12. Belirli bazı kelimeler de ön ses “y” ünsüzünün düşmesi hadisesi Doğu grubu ağızlarında görülürken Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarında görülmez. Gümülcine ağızlarında bazı kelimelerde kelime başındaki “y” sesinin düşmesi hadisesine rastlanır. İskeçe ağızlarında ise bu hadiseye rastlanmaz. Gümülcine ağızları bu yönüyle Doğu grubu ağızlarıyla örtüşürken İskeçe ağızları Batı ve Kuzeydoğu grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

13. Patlayıcı ünsüzlerin ikizleşmesi Doğu grubu ağızlarında sistemli bir şekilde görülürken Batı ve Kuzeydoğu grubu ağızlarında bu hadise sistematik bir biçimde görülmez. Bölge ağızlarında da ünsüz ikizleşmelerine rastlanır. Bu yönüyle bölge ağızları Doğu gurubu ağızlarıyla örtüşür.

14. Belirli bazı ünsüzlerin kelime içinde yer değiştirmesi hadisesine Batı, Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızlarında rastlanmaktadır. Gümülcine ağızlarında da bu hadiseye rastlanırken İskeçe ağızlarında rastlanmamaktadır. Bu sebeple Gümülcine ağızları Batı, Doğu ve Kuzeydoğu ağızlarıyla örtüşürken İskeçe ağızları diğer ağızlardan ayrılmaktadır.

15. Teklik 1. 2. ve 3. şahıs zamirlerinin yönelme hali çekimindeki değişimler bölge ağızlarında 1. ve 2. teklik şahıs kullanımında, bazen zamirin ince ünlüsünü koruması ve ince olarak kullanılması hadisesine rastlanmaktadır. Diğer Anadolu ağızlarında da rastlanan bu ünlü benzeşmesi bölge ağızlarıyla Anadolu ağızları arasındaki ortak nokta olarak kabul edilebilir. Fakat 1. 2. ve 3. teklik şahıs zamirinin son ünsüzünün değişimi hadisesi bölge ağızlarında görülmemektedir. Bu yönüyle bölge ağızları diğer üç ağız bölgesinden ayrılır.

16. “öyle” ve “böyle” kelimelerindeki ses değişimleri hadisesinde Doğu grubu ağızlarında “y” ünsüzü düşmüş, ortaya çıkan uzunluk da ortadan kalkmıştır. Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarında y ünsüzü korunmuştur. Gümülcine ağızlarında da hem “y” ünsüzünün korunduğu hem de düştüğü örnekler görülür. İskeçe ağızlarında ise “y” ünsüzü düşmüş ve ilk hece ünlüsü uzamıştır. Bölge ağızları bu yönüyle Doğu grubu ağızlarıyla benzerlik gösterir.

17. Zamir kökenli çokluk 2. şahıs eki ile bildirme yapısı Doğu grubu ağızlarında -sIz, Kuzeydoğu grubu ağızlarında -sInIz, -sUnUZ, Batı grubu ağızlarında ise -sIηIz, -sUηUZ şeklindedir. Gümülcine ağızlarında zamir kökenli çokluk 2. Şahıs eki ve bildirme eki -nIZ, -nUZ / -sInIZ, -sUnUZ şeklindeyken İskeçe ağızlarında -sInIZ şeklindedir. Bölge ağızları bu özellikleriyle kısmen kuzeydoğu grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

18. Çokluk 2. Şahıs iyelik eki ile iyelik kökenli şahıs ekinin yapısı bölge ağızlarının Gümülcine bölümünde 2. Şahıs iyelik eki ile iyelik kökenli şahıs ekinin sonundaki “z”

ünsüzü “s” ye dönüşmektedir. İskeçe bölümünde ise ölçünlü dilde olduğu gibi “z” ünsüzü korunmuştur. Bu yönüyle İskeçe ağız yazı dilindeki kullanımdan pek farklı olmayan Kuzeydoğu grubu ağızlarıyla örtüşmektedir. Gümülcine ağızlarında da kısmen Kuzeydoğu grubu ağızlarıyla örtüşen kullanımlar vardır.

19. Şimdiki zaman ekinde meydana gelen ses değişimleri Anadolu ağızlarının birçok bölgesiyle bölge ağızlarının şimdiki zaman varyantlarının örtüştüğü söylenebilir. Gümülcine ağızında şimdiki zaman ekleri çok şekillidir. İskeçe ağızında ise üç temel bölgeye ayrılabilir.

20. Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızlarında duyulan geçmiş zaman eki ince, düz, dar şekilli olarak kullanılmaktadır. Batı grubu ağızlarında ek kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık uyumlarına girer, çok şekillidir. Gümülcine ağızlarında duyulan geçmiş zaman eki çok şekilliyken İskeçe ağızlarında ince, düz, dar şekilli olarak kullanılmaktadır. Gümülcine ağızları bu özelliğiyle Batı grubu ağızlarıyla örtüşürken İskeçe ağızları Doğu ve Kuzeydoğu ağızlarıyla örtüşmektedir.

21. Teklik ve çokluk 1. şahıs emir eklerinde ses değişimleri bölge ağızında teklik ve çokluk 1. şahıs emir yapısı Gümülcine bölgesinde istek çekimiyle örtüştürülmüştür. Yazı dilinden pek uzaklaşmayan Kuzeydoğu grubu ağızları bu kullanımda bölge ağızlarıyla paralellik göstermektedir.

22. İstek eki -a/-e'nin işleklik derecesindeki farklılıklara baktığımızda Doğu grubu ağızlarında -A istek eki bütün şahıslarda işlek olarak kullanılmaktadır. Kuzeydoğu grubu ağızlarında bu ek yerini şart ve emir eklerine bırakmıştır. Batı grubu ağızlarının bir kısmında çokluk 1. şahısta işlek olarak kullanılmıştır. Gümülcine ağızlarında bu ek teklik 3. Şahısta işlek olarak kullanılırken İskeçe ağızlarında -A istek eki bütün şahıslarda işlek olarak kullanılmamaktadır. Gümülcine ağızları bu yönüyle diğer ağız gruplarından ayrılmaktadır. İskeçe ağızındaki kullanımlar genellikle 1. teklik ve 1. çokluk şahıs da yoğunlaşmış durumdadır. Bu yönüyle İskeçe ağızları Batı grubu ağızlarıyla kısmen örtüşmektedir.

23. Doğu grubu ağızlarında soru cümlesi cümlenin son kelimesinin son hecesine vurgu yapılarak kurulurken Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarında soru cümleleri soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur. Bölge ağızlarında da soru anlamı soru eki veya ilgili soru zamirleriyle kurulur. Bu yönüyle bölge ağızları Kuzeydoğu ve Batı grubu ağızlarıyla örtüşmektedir.

24. Gümülcine ve İskeçe ağızlarını kendi aralarında değerlendirecek olursak İskeçe ağızlarının ölçünlü dile daha yakın olduğunu görürüz. Gümülcine ağızların da belirli bazı kelimelerde ön ses “y” ünsüzünün düşmesi (uğarı, üsük, inge), “öyle”, “böyle” kelimelerinde ses değişimleri (öle, üle, böle, büle), belirli bazı ünsüzlerin kelime içinde yer değiştirmesi (devrişler, gölmek) gibi özellikler bu ağızları ölçünlü dilden uzaklaştırmaktadır.

Gümülcine ve İskeçe Ağızlarını, Ana Ağız Gruplarıyla yaptığımız karşılaştırmanın sonucunda şöyle bir tablo elde edebiliriz:

Tablo 24. *Gümülcine ve İskeçe Ağızlarının Ana Ağız Gruplarıyla Karşılaştırılması*

	Doğu Grubu Ağızları	Kuzeydoğu Grubu Ağızları	Batı Grubu Ağızları	Gümülcine Ağızı	İskeçe Ağızı
Alınma Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Normal Süreli Ünlüye Dönüşmesi	padişah	padişah	padişah	pādişā	ādet
Kalınlık-incecik Bakımından Ünlü Benzeşmesi	heber var idi	heber var idi	habar vardı	habarı var	habārim
Kök ve Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Sebebi Belli Olmayan Kalınlaşmalar	söyle ettin	söyle ettun	söyle ettiñ	söyle ettin	söyle ettin
Kök ve Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Sebebi Belli Olmayan İncelemeler	ğız /kız yanında	kız yanında	ğız yanında	ğız yanında	ğız yanında
Çok Heceli Kelimelerin Sonundaki “ı, u, ü” Ünlülerinin “i” Ünlüsü ile Karşılanması	buni	buni	bunu	bunu	bunu
Alınma Kelimelerde Ünlü İncelmesi ile Meydana Gelen Uyum Değişmesi	herp	herp	harp	ziman	harp
İlk Hecede Bulunan Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	çocuk	çecuk	çocuk	çocuk	çocuk
Ek Ünlülerinde Meydana Gelen Yuvarlaklaşmalar	adamın	adamun	adamın	bulucaz	adamın
Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu	balık	baluk	balıñ	balık	balık
Arka ve Orta Damak Geniz Ünlüsü “ı”nın Korunması veya Kaybolması	evin	evin	eviñ	evin	evin
Ön Damak Ünsüzü “g”nin İki Ünlü Arasında ve Hece Sonunda Korunması	düğün	düğün	düğün	düün/dün	düğün/ düün

Belirli Bazı Kelimelerde Ön Ses "y" Ünsüzünün Düşmesi	ilan	ilan / yılan	yılan	uçarı	yılan
Patlayıcı Ünsüzlerin İkizleşmesi	sekkiz	sekiz	sekiz	ıccca	ottuz
Belirli bazı Ünsüzlerin Kelime İçinde Yer Değiştirmesi	torpah	toprak	torpah	gölmek	toprak
Teklik 1., 2. ve 3. Şahıs Zamirlerinin Yönelme Hali Çekimindeki Değişmeler	bahan / bene	bağa / ba	baıa	bene/ sene/bana/sana	bana/ sana/bene/sene
"öyle", "böyle" Kelimelerinde Ses Değişmeleri	éle	oyle	öyle	öyle/ öle/ üle/ böyle/ büle	böle/öle
Zamir Kökenli Çokluk 2. Şahıs Eki ile Bildirme Ekinin Yapısı	seversiz burdasız	seversiniz burdasınız	seversiniz burdasınız	seversiniz	Seversiniz burdasınız
Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki ile İyelik Kökenli Şahıs Ekinin Yapısı	babaz	babanız	babaınız	bubanıs	babanız
Şimdiki Zaman Ekinde Meydana Gelen Ses Değişmeleri	geliyér gelér	geliyér geliyir geli	geliyor geliyo geli	geliyim geliyısın geliyor geliyis geliysınız geliyiler	geliyom geliye geliy
Duyulan Geçmiş Zaman Ekinin Tek Şekli Olması	varmış /varmış	varmış	varmış	varmış/ varmış duymuş/ ölmüş	varmış/varmış /duymuş/ölmüş
Teklik ve Çokluk 1. Şahıs Emir Eklerindeki Ses Değişmeleri	bakım	bakayım	bakıyım	-	bakayım bakalım
İstek Eki -a / -e'nin İşlevlik Derecesindeki Farklılıklar	giden gidek	- -	- gidek	yapa ede	- -
Soru Cümlesinin Vurgu ile Kurulması	geldin?	geldin mi?	geldin mi?	geldin mi?	geldin mi?

Kaynaklar

- Ay, Ö. (2009). *Türkiye Türkçesi ağızlarında fiil çekimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Caferoğlu, A. (1946). Anadolu dialektolojisine dair bir deneme. *Türk Dili Belleten*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Caferoğlu, A. (1959). Die Anatolischen und Rumelischen dialekte. *Philologiae Turcicae Fundamenta*. C.I.
- Cin, T. (2009). Batı Trakya Türklerinin hukuki statüsü sorunları ve Avrupa Birliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), İzmir, 147-179.
- Eckmann, J. (1988). Dinler (Makedonya) Türk ağızı. *TDAY Belleten 1960*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Günşen, A. (2012). Balkan Türk ağızlarının tasnifleri üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 7/4, 111-129.
- Hazai, G. (1960). Rumeli ağızlarının tarihi üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*.
- Hazai, G. (1963). Rumeli ağızları tarihinin iki kaynağı üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı*.
- İmer, K. (2000). Türkçe'nin ağızlarının sınıflandırılmasında temel alınan ölçütler". *Türkçenin Ağızları Çalıştay Bildirileri* (Haz. A. Sumru Özsoy-Eser E. Taylan), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Karahan, L. (1996). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kiel, M. (2000). *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İskeçe md., C.22, İhvân-ı Safâ-İskit, Ankara.
- Korkmaz, Z. (1976). Anadolu ağızları üzerindeki araştırmaların bugünkü durumu ve karşılaştığı sorunlar. *TDAY Belleten*, 1975-1976.
- Kowalski, T. (1931). Osmanisch-Türkisch Dialekt". *Enzyklopadie des Islam IV*, 1931.
- Memişoğlu, H. (2007). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Pomaklar md., C.34, Osmanpazarı - Resuldar, Ankara: TDV.
- Mollova, M. (1999). Balkanlardaki Türk ağızlarının tasnifi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1996*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Nemeth, G. (1983). Bulgaristan Türk ağızlarının sınıflandırılması üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1980-1981*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Nuri, C. (2013). Bulgar ve Pomak. (Çev. M. Kemaloğlu), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 53(2), 421-431.
- Özden, M. (2016). *Batı Trakya-Gümülcine ağız incelemesi (ses ve şekil bilgisi-Metinler-söz varlığı)*. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Şimşek Umaç, Z. (2010). Gaziantep Çepni ağzının Türkiye Türkçesi ana ağız gruplarını belirleyen özellikler bakımından değerlendirilmesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. X(1). 185-206.
- Şimşek, A. (2017). *İskeçe ili ağızları (inceleme-metinler-dizin)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı.
- <http://www.balkanincileri.gen.tr> (Erişim Tarihi: 21.03.2018)